

***Sociální role školy** je obecný pojem, který zahrnuje aktivity zásadní jak pro rozvoj osobnostně-sociálních dovedností a duševního zdraví všech žáků a žákyní, tak i pro překonávání vzdělávacích bariér a dosahování maximálních vzdělávacích výsledků u žáků a žákyní se sociálním znevýhodněním.*

V rámci plnění sociální role škola realizuje řadu činností probíhajících ve škole, v rámci výuky, ale i aktivit jdoucích za hranice školy a realizovaných nad rámec běžného vyučování, často v propojení školy a domácího prostředí žáků/žákyní, a někdy i ve spolupráci s dalšími mimoškolními partnery (státními i nestátními organizacemi z oblasti školství, sociální péče nebo zdravotnictví).

Škola je institucí zaměřenou na výchovu a vzdělávání, současně ale také představuje klíčový sociální mechanismus, který formuje jedince a připravuje je na život ve společnosti. Škola je institucí, která vytváří bezpečné a podporující prostředí vzbuzující zájem dětí o učení, zprostředkovává kulturní hodnoty a podporuje individuální rozvoj žáků a žákyní. **Škola tak ve svém poslání přirozeně sehrává sociální roli ve vzdělávání všech žáků a žákyní**, kteří ji navštěvují.

Zvláštní význam může mít sociální role školy ve vzdělávání žáků a žákyní se sociálním znevýhodněním – těch, do jejichž vzdělávání negativně zasahuje například chudoba rodiny, nezaměstnanost rodičů, nestabilní rodinné zázemí, nedostatečná znalost vyučovacího jazyka ad. Škola, která dokáže identifikovat žáky/žákyně se sociálním znevýhodněním a jejich potřeby, může pomoci s překonáváním bariér v jejich vzdělávání, pozitivně ovlivnit jejich studijní motivaci a ve výsledku podpořit jejich celkový úspěch ve vzdělávání.

Sociální role školy vyplývá z hlavního poslání školy: Podle školského zákona (§ 2) je jedním ze základních cílů školního vzdělávání, aby žák/yně získal/a všeobecné vzdělání a aby byl v maximální možné míře podpořen rozvoj jeho/její osobnosti. V České republice je ale už řadu let prokázán velký vliv socioekonomického zázemí na vzdělávací výsledky žáků a žákyní. Má-li tedy škola za úkol dovést k co nejvyšší úrovni vzdělání žáky/žákyně s rozdílným sociálním zázemím, musí vedle výchovné a vzdělávací role zastávat také roli sociální, která může pomoci kompenzovat negativní dopady odlišností v jejich sociálním zázemí.

Snižování sociálně podmíněných nerovností ve vzdělávání je také jedním z hlavních cílů oficiální vládní Strategie 2030+ a promítá se i do revidovaných Rámcových vzdělávacích programů – **škola tak plněním své sociální role postupuje v souladu jak s oficiální vzdělávací politikou ČR**, tak i s příslušnými závaznými kurikulárními dokumenty (RVP).

Podrobné vymezení:

V rámci výuky škola při plnění své sociální role:

- posiluje mechanismy pro zajištění bezpečnosti a rozvoje duševního zdraví všech žáků/žákyní i vyučujících;
- vytváří přátelské prostředí posilující zájem všech žáků/žákyní o učení;
- vede pedagogické pracovníky/pracovnice k rozpoznávání a zohledňování sociálních odlišností a z nich vyplývajících bariér ve vzdělávání žáků a žákyní;
- seznamuje žáky/žákyně se společenskými normami a pravidly chování v demokratické společnosti;
- podporuje sociální dovednosti žáků a žákyní a vede je ke společenské soudržnosti a solidaritě se sociálně znevýhodněnými společenskými skupinami;
- vede žáky a žákyně k aktivnímu občanství a podporuje jejich společensky prospěšné aktivity v místní komunitě.

V rámci aktivit realizovaných nad rámec základní výuky škola vychází z potřeb konkrétních žáků a žákyní a podle svých možností při plnění sociální role:

- zajišťuje nebo zprostředkovává doučování a přípravu do školy pro žáky a žákyně, kterým rodiče doma neumí nebo nemohou pomoci se školní přípravou;
- zejména na počátku školní docházky zajišťuje ranou adaptaci žáků/žákyní s cílem zamezit školnímu selhávání a v případě potřeby kompenzovat nedostatečnou podporu ze strany rodiny;
- zajišťuje bezplatný přístup k učebnicím a pracovním sešitům, zejména pro žáky/žákyně z rodin ohrožených chudobou;
- zajišťuje bezplatný přístup ke školním pomůckám;
- zprostředkovává dotace na obědy zdarma pro žáky/žákyně z rodin ohrožených chudobou;
- realizuje snídaňové kluby (event. zajišťuje svačiny) přístupné primárně pro žáky a žákyně z rodin ohrožených chudobou;
- vyhledává a využívá dotační tituly a jiné zdroje financování umožňující bezplatnou účast na školních akcích (výletech, adaptačních pobytech, školách v přírodě, sportovních cvičích, preventivních aktivitách), zejména pro žáky/žákyně, jejichž rodiče by si nemohli účast svého dítěte finančně dovolit;
- vyhledává a využívá dotace pro zajištění bezplatného přístupu žáků/žákyní k pomůckám a vybavení, jehož absence by jinak mohla ohrozit jejich školní docházku (menstruační pomůcky, sprchy ad.);

- zajišťuje nebo zprostředkovává mimoškolní aktivity, zejména pro žáky a žákyně, jejichž rodiče si nemohou dovolit účast svých dětí na placených zájmových aktivitách;
- podporuje komunikaci se zákonnými zástupci a dalšími rodinnými příslušníky žáků/žákyní v podobě, která jim bude co nejpřístupnější, včetně kontaktování zákonných zástupců v mimoškolním prostředí (např. prostřednictvím sociálních pedagogů/pedagožek nebo asistentů/asistentek pedagoga);
- realizuje nebo podporuje komunitní aktivity, které vytvářejí atmosféru vzájemné důvěry mezi školou a zákonnými zástupci žáků a žákyní;
- spolupracuje s neziskovými organizacemi poskytujícími služby v oblasti vzdělávání žáků/žákyní a v oblasti sociální podpory rodin žáků;
- spolupracuje se sociálními službami v regionu (zejména se sociálně-aktivizačními službami pro rodiny s dětmi a nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež), podle potřeby pak i se sociálními pracovníky/pracovnicemi obecních úřadů a orgánů sociálně-právní ochrany dítěte;
- spolupracuje s odborníky a odbornicemi z oblasti zdravotnictví a s organizacemi, jejichž činnost je zaměřena na psychosociální podporu žáků a žákyní;
- využívá služeb tlumočnicků a tlumočnic v komunikaci s rodiči žáků a žákyní s odlišným mateřským jazykem,
- a další...